

Секція ІХ.
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО,
ІНТЕРНЕТ-ПРАВО, МЕДІА ПРАВО,
ПРАВО ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Банк Р. О.,
*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри загальноправових дисциплін
Київського національного
торговельно-економічного університету,
заступник декана факультету
міжнародної торгівлі та права*

В умовах сучасних глобалізаційних потрясень та макроекономічних негараздів у світовій економіці, інформація стає дедалі вагомішим ресурсом, за допомогою якого громадяни, суспільства та держави отримують певний матеріальні зиск. Інформація з нематеріального бага перетворилась у фінансовий дивіденд, який можна акумулювати заради досягнення власних амбіцій. За таких обставин захист інформації та інформаційних ресурсів стає першочерговим завданням владних інституцій, яким необхідно розробити механізм захисту від інформаційних загроз. Для нейтралізації інформаційним загрозам існує система комплексного забезпечення інформаційної безпеки, яка покликана протидіяти дестабілізуючим факторам, що негативно впливають на інформаційне середовище. Проблема забезпечення інформаційної безпеки, у зв'язку з швидким зростанням інформаційних технологій набула нових тенденцій, зокрема у питаннях широкого застосування автоматизованих інформаційних систем, заснованих на використанні комп'ютерних і телекомунікаційних засобах.

За роки незалежності в Україні були намагання розробити правові, економічні, техніко-технологічні, медійні комплексні заходи із забез-

печення інформаційної безпеки. Однак, як показує практичний досвід, залишається ряд невирішених проблемних питань, які потребують ретельного наукового дослідження, зокрема у правовому полі.

Динамічний розвиток економічних, політичних, соціальних подій XXI століття сформулювали нове уявлення про інформацію, як одного із факторів (ресурсів) виробництва. На макрорівні інформація впевнено займає позиції головного фактора могутності держави, адже здатність держави мати у своєму розпорядженні найсучасніші інформаційні технології дозволяє ефективно управляти інформацією. Володіння державою такою здатністю – шлях до подальшого нарощування своєї економічної та військової міцності [1, с. 2].

Економічна та військова могутність держави певною мірою залежить від здатності забезпечити інформаційну безпеку як складову національної безпеки України. Згідно розд. VI п. 3 Закону України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», інформаційна безпека є невід'ємною частиною політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки [2].

Нині інформаційна безпека відіграє одну з ключових ролей у забезпеченні життєво важливих інтересів країни. Це, в першу чергу, обумовлено швидким розвитком сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, засобів зв'язку й інформатизації і, як наслідок, — істотним зростанням впливу інформаційної сфери на життя нашого суспільства. Інформаційна безпека відіграє одну з ключових ролей у забезпеченні життєво важливих інтересів країни.

Закріплення в Конституції України (ст. 17) пріоритетності інформаційної безпеки, як основної функції держави демонструє рівень значущості інформаційних процесів та важливості протидії інформаційним загрозам [3].

У зв'язку з російською інформаційною окупацією України, захист інформаційного суверенітету України та налагодження механізму протидії інформаційному впливу на українське суспільство вимагає інноваційних підходів.

В ст. 8 Закону України «Про основи національної безпеки України», визначено основні напрями державної політики з питань національної безпеки в інформаційній сфері, зокрема про забезпечення інформаційного суверенітету України, про вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії монополізації інформаційної сфери України та ін. [4]. Однак, необхідно відмітити, що положення означеного Закону мають здебільшого декларативний зміст, що нівелює його практичне застосування.

Більш практичну цінність мають підзаконні нормативні акти, які конкретизують суб'єкт інформаційних загроз, що впливає на рівень забезпечення інформаційної безпеки України. Так, в розд. III «Стратегії національної безпеки України», затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року зазначено про агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території, що супроводжуються інформаційно-психологічно війною, приниженням української мови і культури, фальшуванням української історії, формуванням російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу [5].

У п. 7 «Воєнної доктрини України» затвердженої Указом Президента України від 24 вересня 2015 року зазначено, що однією з головних тенденцій, що впливає на воєнно-політичну обстановку в регіоні довкола України, є інформаційна війна Російської Федерації проти України. У п. 7 «Воєнної доктрини України» визначено, що одним з воєнно-політичних викликів, які можуть перерости в загрозу застоювання воєнної сили проти України є цілеспрямований інформаційний (інформаційно-психологічний) вплив з використанням сучасних інформаційних технологій, спрямований на формування негативного міжнародного іміджу України [6].

Безумовно, вищезазначені нормативні акти деталізують інформаційні загрози та суб'єкта, що здатний їх використати заради досягнення власних цілей. В той же час, для протидії означеним загрозам в Україні створений орган виконавчої гілки влади – Міністерство інформаційної політики України, основним завданням якого є забезпечення інформаційного суверенітету України.

На Міністерство інформаційної політики України відповідно до Положення «Про Міністерство інформаційної політики України», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 року покладено ряд важливих завдань, а саме здійснення нормативно-правового регулювання у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів та безпосередня участь у формуванні державної інформаційної політики [7].

Аналіз означеної вище нормативно-правової бази свідчить про суттєвий прогрес у питаннях збереження інформаційного суверенітету України, але в той же залишаються проблемні питання системного

підходу щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, зокрема прийняття спеціального законодавства, в якому б чітко визначались суб'єкти інформаційної діяльності та розподіл повноважень між ними у сфері протидії інформаційній агресії щодо України.

Вбачається доцільним відмітити, що таким спеціальним законодавством могла б стати розроблена Експертною радою при Міністерстві інформаційної політики України «Доктрина інформаційної безпеки України» (далі - Доктрина), прийнята 29 грудня 2016 року Радою національної безпеки і оборони України та затверджена Указом Президента України 25 лютого 2017 року.

Доктрина визначає засади формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни. Також Доктриною передбачено захист українського суспільства від агресивного впливу деструктивної пропаганди, передусім з боку Російської Федерації, захист українського суспільства від агресивного інформаційного впливу Російської Федерації, спрямованого на пропаганду війни, розпалювання національної і релігійної ворожнечі, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України, всебічне задоволення потреб громадян, підприємств, установ і організацій усіх форм власності у доступі до достовірної та об'єктивної інформації і т.д. [8].

Прийняття означеного документу вирішує деякі прогалини у законодавстві щодо державної політики забезпечення інформаційної безпеки України, однак не усуває їх повністю. По-перше, доктрина не має такої правової сили по відношенню до інших нормативних документів, наприклад як закон і залишається суцільно системою офіційних поглядів, концептуальних ідей і положень, по-друге, особлива структура доктрини не може чітко регламентувати і вирішити широкий спектр проблемних питань, що визначені у законі та надати їм особливого юридичного статусу загальнообов'язковості.

У зв'язку з вищезазначеним не погоджуємось з позицією Є. Євграфової, яка вважає, що усі приписи (положення), що викладені в актах/доктринах, закріплюють основні цілі, принципи, завдання, етапи реалізації, строки проведення намічених заходів, очікувані результати), є правовими імперативами, обов'язковими до виконання, а не рекомендаціями чи пропозиціями [9, с. 57].

Однак визначені у Доктрині завдання для конкретних органів державної влади мають суцільно формальний зміст і за саботаж виконання цих завдань для означених органів державної влади можливе настан-

ня тільки політичної відповідальності, що нівелює значення і юридичну силу Доктрини.

На підтвердження хибності прийняття доктрини замість спеціалізованого закону як базового юридичного документу у сфері забезпечення інформаційної безпеки України було прийняття Доктрини інформаційної безпеки України ще у 2009 році, затвердженій Указом Президента України. В цьому документі, який вже втратив чинність, напрями державної політики у сфері інформаційної безпеки України були визначені обтічно та викладені без функціонального наповнення, що в подальшому призвело до можливості безперешкодного втручання в інформаційний простір України та порушення інформаційного суверенітету України державою-агресором.

Враховуючи все вищезазначене, необхідно відмітити, що стан забезпечення інформаційної безпеки в Україні є незадовільним, адже існує низка таких проблем як порушення інформаційного суверенітету та інформаційного простору України, інформаційно-психологічна агресія, інформаційна маніпуляція та зомбіювання населення, низька інформаційна культура суспільства та інші дестабілізуючі інформаційні проблеми, що безумовно, негативно впливають на рівень забезпечення інформаційної безпеки України.

Реалізація стратегічних завдань, основних принципів державної інформаційної політики та відновлення інформаційного суверенітету України, потребує вдосконалення організаційно-правових механізмів забезпечення інформаційною безпекою держави, відповідного інтелектуального та інноваційно-ресурсного потенціалу, зокрема вдосконалення законодавства з інформаційної безпеки, зокрема шляхом розробки і прийняття Закону України «Про забезпечення інформаційної безпеки України», Національної стратегії формування інформаційного суспільства та Концепції інформаційної безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Гуцалюк М. Інформаційна безпека України: нові загрози / М. Гуцалюк // *Бизнес и безопасность*. – 2003. – № 5. – С. 2-3.
2. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. – 1998. – № 27-28. – Ст. 182.
3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 30. – ст. 141.
4. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // *Офіційний вісник України*. – 2003. - № 29. - Ст.1433.

5. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
6. Воєнна доктрина України : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/paran8#n8>
7. Про Міністерство інформаційної політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>
8. Доктрина інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
9. Євграфова Є. Доктрина у правовій науці і юридичній практиці / Є. Євграфова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2013. – № 2 (73). – С. 52-62.